

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ
ТА РЕЛІГІЙ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА

«Краса родом з Петриківки»

Київ 2013

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ
ТА РЕЛІГІЙ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА**

«Краса родом з Петриківки»

Методико-інформаційні матеріали

Київ 2013

ББК 85.143 (4 Укр)

Кр 78

Краса родом з Петриківки: методико-інформаційні матеріали / [уклад. Н. Я. Патенок]; Київська обласна бібліотека для юнацтва. – К., 2013. – 15 с. – (Земля з українськими думками).

Матеріали містять інформацію про петриківський розпис або "петриківку", історію його виникнення, техніку розпису, яка передається із покоління в покоління, про школи, де навчають майстерності петриківки.

Розраховано на широке коло читачів, які цікавляться українською культурою та мистецтвом.

Укладач: Н. Я. Патенок

Відповідальний за випуск: Г. Й. Сорока

© Укладач : Н.Я. Патенок, 2013

Останніми роками в Україні все більше зростає інтерес до традиційного народно-прикладного мистецтва, що осучаснюється й набуває якісно нових форм і значень. Це стосується й славетного петриківського розпису, що бере свій початок зі стародавнього настінного малювання й зовнішнього оздоблення хатнього інтер'єру, поширеного на Дніпропетровщині, Поділлі, Буковині. Уже в XVII столітті незвичайний петриківський орнамент поширився по всій території України. Кожен регіон надав йому індивідуальне етнічне забарвлення й разом з тим привніс власні штрихи в традиційний розпис.

Петриківський розпис, або «**петриківка**» — українське декоративно-орнаментальне народне малярство, яке сформувалося на Дніпропетровщині в селищі Петриківка, звідки й походить назва цього виду мистецтва.

Визначальними рисами розпису, що відрізняють його від інших подібних видів малярства (наприклад, від українського опішнянського розпису та від російських хохломського розпису і федоскінської мініатюри), є техніка виконання, візерунки, їх кольори та біле або світло-жовте тло.

Цей розпис можна назвати національним брендом української культури і мистецтва.

Це особлива сторінка фольклорного пластично-просторового мистецтва — селянський хатній стінопис українців та оздоблення архітектури різьбленням і ліпниною (хоча останні не набули поширення). Прикрашали мальованим розписом побілені вапном стіни над вікнами й дверями та піч у багатьох регіонах України: на Київщині, на Півдні України, на Поділлі, на Полтавщині і, звісно, на Дніпропетровщині.

Селянський хатній стінопис і дав могутній поштовх розвитку мистецького явища, відомого нині й за межами України — петриківського декоративно-орнаментального малярства.

Кожна господиня с. Петриківки прагнула зробити свій будинок наймальовнічим. Вважалося, що яскраві красиві картини є зовнішнім проявом духовних багатств внутрішнього світу людини. До мешканців нерозписаних хат ставилися як до людей темних і морально убогих, з якими навіть вітатися не варто. Найстаранніших господарочок в Петриківці називали «чепурушками». Саме вони передавали навички розпису з покоління в покоління.

Малюнки не були розраховані на довге життя. Раз на рік під велике свято всі настінні розписи змивали і наносили нові.

На початку XIX століття розпис поширився на предмети домашнього вжитку — посуд, скрині, брочки. Потреба у подібному декорі спонукала до заняття малюванням цілі родини, які продавали свої роботи на базарі. А оскільки в той час Петриківка була великим торговельним центром, роботи сільських художників здобули популярності в інших регіонах України.

Академік Дмитро Яворницький у XIX столітті був першовідкривачем для своїх сучасників цієї чарівної краси народного декоративного розпису. До нього на території Придніпров'я ніхто не звертав уваги ні на декоративний, ні на настінний розписи, ніхто їх не колекціонував.

З настанням Першої світової війни, а потім внаслідок колективізації 1920-х років, що супроводжувалась репресіями проти українців, та

Голодомору 1932–1933 років, організованого урядом СРСР, петриківський розпис як промисел занепав.

Після 1936 року, коли в Києві відкрилась перша велика виставка народної творчості, на якій були показані твори художників із Петриківки, про них дізналася вся Україна, прийшло і офіційне визнання. У тому ж 1936 році стараннями місцевого вчителя Олександра Стативи у Петриківці відкрилась школа декоративного малюнка. Головним педагогом її на довгі роки стала Тетяна Пата.

1958 року за ініціативою Федора Панка була створена фабрика петриківського розпису, що проіснувала до початку 2000-х років.

На сьогоднішній день близько 200 мешканців селища Петриківка розмальовують різні вироби у себе вдома. Також існує Петриківське КП «Центр народних ремесел Петриківщини», в якому працюють чотири десятки майстрів.

Тепер петриківський розпис використовують в екстер'єрі й інтер'єрі, у порцеляновій, текстильній і поліграфічній промисловості, створюють оригінальні станкові декоративні панно, широко застосовують у декоруванні предметів побуту.

На Дніпропетровщині народне мистецтво ще з 1990-х пропагують у школах. А вже з 2012 року петриківський розпис як офіційна дисципліна включено до програми середніх і вищих навчальних закладів області.

Техніка виконання розпису

Техніка малювання «від себе» є однією з визначальних рис петриківського розпису, що відрізняє його від інших технік декоративного малярства. Виконуючи петриківський розпис, пензлик тримають трьома пальцями перпендикулярно до поверхні, що розписується. Це забезпечує вільний мазок від себе, від тонкої лінії до стовщення, тобто, починаючи з кінчика пензлика і закінчуючи натиском на його основі.

Характерною рисою петриківського розпису є те, що весь малюнок ніби розгорнутий на площині стіни, листа паперу, декоративної тарілки, має поверхневий вигляд. При цьому лінії стебел і галузок не перетинаються між собою, а багато елементів розпису (квіти, листки, ягоди тощо) мають силуетне зображення. Фігури птахів, звірів, людей мають здебільшого контурне зображення. Тварин малюють у профіль, а квіти — в анфас.

Професійні майстри «петриківки» не користуються олівцем. У них надзвичайно точний окомір та дивовижна вправність руки — всі майстри малюють без попередньо накресленого контуру і не користуються жодним вимірювальним інструментом. Майбутній твір виношується в уяві весь до останньої рисочки, до останньої цяточки і лише тоді кладеться мазок за мазком.

Особливістю розпису є також те, що елементи малюнку слід виводити одним мазком: і ніжну пелюстку квітки, і гнучке стебло рослини, легким дотиком передавати і твердість плоду, і м'якість ягоди.

Для зображення ягід грон калини, винограду, горобини майстри часто користуються таким «інструментом», як власний палець. Умочивши палець у фарбу, торкаються ним до паперу й лишаять кругленьку плямочку, трохи світлішу й випуклу в центрі та неначе обведену темнішим контуром довкола. Майстри розпису вважають, що у справжній петриківській калинці обов'язково має бути видно слід від пальця людини, що її малювала. «Якщо побачите калинку без відбитків, вважайте, що вона несправжня!» За їхніми словами, весь малюнок можна виконати тільки пальцем, а потім просто звести «кошачкою» — пензлем з котячої шерсті, і буде гарна завершена композиція.

Типи мазків

Щоби створити візерунок у техніці петриківського розпису, необхідно оволодіти чотирма типами мазка, традиційно званих «гребінець», «зернятко», «горішок», «перехідний мазок».

«**Гребінець**» — мазок, який починається з потовщення, зробленого натиском пензля, та завершується тонким вусиком, який виконується легким дотиком кінчика пензля. Покладені разом декілька таких мазків нагадують гребінець.

«**Зернятко**» — мазок, який наносять, почавши з легкого дотику, до сильного натиску пензлем. Коли мазки «зернятко» покладені з обох боків стебла, кінчиком назовні, зображення нагадує колос. Звідси і назва. Для елементів, пов'язаних з виконанням «зернятка», «кривенького зернятка», тоненьких гілочок, годиться звичайний акварельний пензель з тоненьким гострим кінчиком (коли він зволожений). Але за традицією для виконання цих мазків використовувався саморобний пензлик із шерсті kota.

«**Горішок**» — складається з двох гребінцевих мазків, які зігнуті та поставлені один проти одного. Заповнивши вільне місце мазком «зернятко», отримують форму, схожу на лісовий горіх.

«**Перехідний мазок**» — накладається одним пензлем, але двома фарбами. При цьому сухий пензель умочують в одну (наприклад, зелену), а потім в іншу (наприклад, жовту). На папері залишається слід від жовтої фарби, який плавно переходить у зелений.

Кольори та візерунки

Чимало дослідників намагалися розгадати таємницю петриківського розпису. Подібні візерунки зустрічаються і на старовинних речах, що колись належали запорізьким козакам. На думку дослідників, петриківський розпис бере свій початок від традицій стародавньої

орнаментики, яка широко використовувалася в побуті українців ще за язичницьких часів.

Самобутній по своїй суті, виконаний з великим смаком і відчуттям законів орнаментальної композиції, петриківський декоративний розпис має специфічні особливості, що чітко відрізняють його від розпису навіть сусідніх з Петриківкою сіл. Характерною особливістю петриківського розпису є, перш за все, **переважання рослинних візерунків** (здебільшого квіткових) і створення фантастичних, небувалих у природі форм квітів, в основі яких лежить уважне спостереження місцевої флори, наприклад, «цибульки» або «кучерявки». Широке застосування в розпису мають мотиви садових (жоржини, айстри, тюльпани, троянди) і лугових (ромашки, волошки) квітів та ягід калини, полуниці і винограду. Характерним для візерунків є також зображення акантового листу, що його звать «папороттю», бутонів та перистого ажурного листя.

Інколи квіти та ягоди поєднуються з птахами, ще рідше зустрічаються зображення тварин і людини, які повинні мати дещо фантастичний вигляд. Традиційним для «петриківки» є жар-птиця — міфічна істота, яка приносить щастя, з фантастичними візерунками по всьому тулубі, а не звичайний різнокольоровий птах.

Поступово складений колорит розпису являє собою поєднання чотирьох основних кольорів: жовтого, червоного, синього та зеленого. Справжній стародавній петриківський розпис має бути лише на білому або світло-жовтому тлі, але не на чорному, бо початки цього мистецького ремесла — у звичайному побутовому розписі печей та хатніх стін. А вони на Дніпропетровщині, як і на переважній території України, здавна білилися в білий колір. Промисловий випуск виробів чорного кольору з петриківським розписом був нав'язаний майстрам селища Петриківка, очевидно, з метою уподібнення до культури етнічних росіян (наприклад, до російських хохломського розпису і федоскінської мініатюри). Відбувалося це за часів СРСР, а можливо, і раніше, за часів Російської імперії.

Знаряддя праці

Свої райдужні фарби петриківці видобували із знайомих із дитинства трав, листя, ягід та квітів, виварюючи їх особливим чином. Улюблений червоний колір одержували з вишневого соку, зелений — із пирію та листя пасльону, синій — з квітів проліска. Різні відтінки жовтого давали пелюстки соняха, лушпиння цибулі й кора яблуневих паростків. Фарби розводили на яєчному жовтку й молоці, а закріплювали вишневим клеєм чи буряковим

цукром. Значно пізніше з'явилися фабричні барвники, і лише в повоєнний час стали використовувати гуаш та акварель.

Інструменти для розпису мали також природне походження. Палички з паростків дерев, стебел болотних трав, особливо оситнягу й роги, саморобні пензлики з котячої шерсті та пальці самого майстра — ось небагатий набір художніх знарядь, котрими творили народні умільці велике різноманіття композицій квіткових візерунків, яке дивує нас і понині. Популярність не обійшла стороною петриківських старійшин. Слава про них як про чарівників і чаклунів линула по всьому Придніпров'ю.

Новий бренд петриківського розпису

Унікальний розпис, зароджений у селі Петриківка, заслуговує світової слави. На Дніпропетровщині в цьому переконані давно. Народне мистецтво ще з 90-х пропагують у школах. А вже у 2012 році Петриківка як офіційна дисципліна увійшла до програми середніх і вищих навчальних закладів області.

Нині знаменита техніка перетворилася на бренд. Аби це офіційно затвердити, на Дніпропетровщині створили логотип «Петриківки». 25 січня його презентували і безкоштовно передали майстрам знаменитого селища, аби вони могли доводити покупцям автентичність своєї продукції.

Петриківським малюнком логотипу стала – стилізована цибулина від петриківської майстрині: Людмила Горбуля створювала малюнки для методичного матеріалу дитсадків, де почали викладати Петриківку. Саме з них і обрали логотип.

Згідно з дослідженням, яке провело у 2009 році Міністерство закордонних справ, у першу чергу, в європейців народна культура України асоціюється із петриківським розписом і писанкою.

Наприкінці 2013 року ЮНЕСКО вивчатиме техніку неповторного розпису – аби внести її до всесвітньої спадщини людства.

Центр народного мистецтва "Петриківка"

Центр народного мистецтва "Петриківка" став першим підприємством в Україні, де народні майстри з найманих працівників перетворилися на співвласників.

Сьогодні колектив Центру об'єднує близько 40 провідних майстрів Петриківки, серед них 20 членів НСХУ (Національна Спілка Художників України), 5 Заслужених майстрів народної творчості України. Кожен з народних майстрів Центру працює за власними задумами, має своє творче обличчя, створює як ексклюзивні твори так і авторські серії робіт в різних техніках та матеріалах.

Найбільш широко створюються вироби з дерева на токарній, столярній та ручно-різьбленій основах, що виготовляються з екологічно чистих,

високоякісних матеріалів на базі древніх народних традицій регіону. Виконуються розписи на папері, полотні, кераміці, а також створюються настінні розписи архітектурних об'єктів.

Серед замовників - Верховна Рада України, провідні банки та установи, юридичні та фізичні особи. Продукція частково експортується до Франції, США, Канади.

Вироби майстрів реалізуються зі складу підприємства, а також через торгівельну мережу в Україні - художні салони НСХУ, інші галереї і подарункові магазини.

Центр відкритий для широкого співробітництва в Україні та за кордоном.

На підприємстві постійно діє свій виставковий зал, відкриті для відвідувачів майстерні, проводяться екскурсії та майстер-класи для дітей та дорослих. Проводиться активна виставкова діяльність. Твори провідних майстрів з успіхом експонувалися на виставках у багатьох країнах світу (Польщі, Франції, Голландії, Німеччині, США, Канаді, Японії, Китаї та інших).

Поряд з участю у виставках Міністерства культури та НСХУ, Центр проводить також власні виставки, зокрема виставка петриківського розпису в Національному українському музеї м. Чикаго 2001 р., США; ретроспективна виставка "Немеркнучий світ петриківських розписів" у Києві 2003 р. у Музеї Народного декоративного мистецтва, 2003 р.; виставка під час Всеукраїнського фестивалю "Лесина осінь" м. Ялта та інші.

Петриківка – край, де оживають малюнки.

Оберіг - 120 метрів.

Вже на початку Петриківки гостей зустрічає перше диво - розписний паркан, довжиною 120 м та шириною близько 80 см. Над цим найбільшим в Україні орнаментальним розписом ручної роботи (площею 93 кв. м) працювали 30 професійних митців та більше ста вихованців місцевого Будинку дитячої творчості, петриківської художньої школи та спеціалізованого профтехучилища. Незвичайний за довжиною малюнок ввійшов до Національного реєстру рекордів України. Та його цінність - не тільки в розмірах. Перед нами - справжній оберіг, біля якого полюбляють фотографуватися молодята та закохані. Петриківці переконані, що їхній розписний паркан дарує щастя кожному, хто хоч хвилину постоїть поряд чи сфотографується на його фоні. «Кожне бажання, загадане тут - неодмінно збувається», - запевняють місцеві мешканці. «Стрічка-бігунець», що зображена на паркані - старовинний візерунок, який уособлює нескінченність руху життя. Це символ зв'язку людини з природою, Всесвітом, своєрідне єднання поколінь петриківських художників, минулого та сучасного українського народу.

Справжня скарбниця

Під час подорожі до Петриківки варто побувати у місцевому Музеї етнографії, побуту та народно-прикладного мистецтва. Тут можна помилуватися найкращими виробами майстрів, почути про історію селища, дізнатися про витоки Петриківського розпису та його фундатора - Тетяну

Пату. А ще можна поспілкуватися з художниками, які частенько заходять сюди на усілякі культурні заходи.

Музею - лише два роки, та тут уже зібрали унікальні експонати. Переважна їх частина надійшла у спадок з Музею колишньої фабрики петриківського розпису «Дружба» (пізніше - «Петриківський розпис»). Цю колекцію зібрав заслужений майстер народного мистецтва України Василь Соколенко. Нині в головній кімнаті Музею етнографії знаходяться понад 300 експонатів із добірки майстра. Серед найцінніших: роботи самого Василя Соколенка, зразки розпису засновника фабрики «Дружба», заслуженого майстра народної творчості України Федора Панка, його сина Віталія Панка, доньки Валентини. Також представлені роботи Самарської, Масюкевич, Нагай, Горбулі, Чернуських, Глущенків, Пікушів та інших відомих петриківчан, які творили та творять мальовані шедеври. Зберігаються у музеї й кращі роботи вихованців дитячої художньої школи, паперові «мальовки».

Часті у закладі й почесні гості – представники з 20 країн світу, іноземні посли.

Послання нащадкам

Коли мандруєш музеєм, здається, що опинився у казці. Звідусюди - з картин, розписних глечиків, тарелей, розмальованих скринь ніби тягнуться до рук пелюстки дивовижних квітів, злітають у вирій чарівні птахи. Звідки ж ця космогонічна фантазія, яскраві барви? За думкою дослідників, петриківський розпис бере свій початок від традицій орнаментики, що широко використовувалась у побуті українців ще за язичницьких часів. Славетна Трипільська культура також «долучилася до справи» - «подарувала» українцям глиняні хатки, печі, які до свят українські господині ретельно прикрашали малюночками. Це мистецтво було розповсюджено на Наддніпрянщині. Та наразі від колись великого пласта символічно-декоративного малювання українців лишилися поодинокі приклади, і безперечний лідер серед них - петриківський розпис. Деякі науковці стверджують, що він є зашифрованим посланням від пращурів до сучасників. Про що ж свідчить це послання? Мабуть, про те, який прекрасний світ навкруги, що варто цінувати його красу, дарувати її людям.

Хустина від Катерини

Ті, хто захоплюється вивченням старовини, на Петриківщині також не нудьгуватимуть. Місцеві мешканці покажуть вам багато тутешніх історичних родзинок, познайомлять з дивовижними легендами селища. Історія Петриківки переплітається ще з одним унікальним явищем України - запорозьким козацтвом. Край входив до Протовчанської паланки Війська Запорозького. Історія розквіту селища невід'ємно поєднана з ім'ям Петра Калнишевського. Саме завдяки турботам цього видатного воїна та політичного діяча тут виростили поселення. 1772-го року жителі села Курилівки, що за 20 кілометрів від Петриківки, звернулися до славетного кошового, який мав тут власні зимівники, з проханням допомогти зберегти місцеву церкву, яку підтоплюють дніпровські води. Отаман надіслав поміч. Задля спасіння духовної святині козаки на дерев'яних котках, волами, перекотили церкву до Петриківки. З цього почався розквіт селища.

Також і сьогодні пам'ятають мешканці Петриківки ще одну видатну історичну постать - імператрицю Катерину II, яка відвідала селище під час своєї подорожі в Катеринослав. За велінням князя Потьомкіна місцеві мешканці вийшли назустріч кортежу царської особи, що прямував повз так званий «Брильовий шлях». Коли Катерина II вийшла з карети, місцева молода селянка-удовиця запропонувала їй яблука. За цю щедрість імператриця кожному із селян дала по золотій монеті, жінці ж хустину подарувала зі свого плеча. Ще й досі вона зберігається у місцевій церкві.

Садиба-музей Василя Соколенка

Василь Іванович Соколенко народився 17 січня 1922 року, найстаріший з нині живих майстрів петриківського розпису. Випускник Петриківської школи декоративного малювання. Мотиви для своїх орнаментальних композицій він бере як традиційні, так і стилізовані ним квіти та злаки. Охоче малює В. Соколенко також птахів – реальних і фантастичних. Крім того, в 1955 році художник почав вводити у свої панно зображення радянських супутників Землі. Працює на папері, віддає перевагу стриманому, контрастному тональному вирішенню.

Майстер створив музей-садибу, єдиний в Україні. В ньому представлені як паперові «мальовки», так і речі хатнього вжитку розписані Петриківським розписом. Музей багатий також різними фотографіями вчителів та учнів Василя Івановича, тут зберігаються майже всі роботи майстра за його життя. Крім того можна побачити декоративний Петриківський розпис виконаний на стіні, та уквітчану ним селянську піч. Найкраще це бачити влітку, адже зелена трава, яскраві квіти та настінний розпис ніби доповнюють одне одного утворюючи одне ціле. Зараз Василь Іванович Соколенко живе в селі Петриківка, та створює нові мотиви для свого музею-садиби.

Православний храм із петриківським розписом

У Києві є особлива церква - храм на Михайлівській площі, оздоблений петриківським розписом. Внутрішню частину Свято-Юріївського храму, що належить Київському патріархату, за кілька тижнів розписали художниці із села Петриківка Галина Назаренко та Ірина Кібець. Це перший храм в Україні та світі, розписаний петриківським розписом. Ні настоятель церкви, ні самі художниці подібної оздоби на культових спорудах раніше не бачили, хоча й кажуть, що історично рослинними орнаментами свої храми розмальовували ще козаки, а також ними розписували митці багатьох релігій світу.

Розпис у храмі відповідає православним християнським звичаям, кожна квітка і колір мають своє символічне значення. Оскільки храм присвячено святому великомученику Юрію (Георгію) Переможцю, а колір мучеників — червоний, то в оздобленні багато червоних «юріївських» хрестів.

Ідею оздобити храм розписом підкинули настоятелеві самі прихожани, які випадково потрапили на виставку Назаренко в Софії Київській.

За словами настоятеля, розпис у храмі відбувався за певними християнськими звичаями, кожна квітка і колір взяті не просто так, а мають своє глибинне значення.

"Символ Христа - троянда, символ Богородиці - лілея, а якщо взяти виноград, то взагалі тут проповідь про те, якими ми повинні бути. Господь наш сказав, що Він лоза, а про апостолів, що вони - гроно. А якщо вплести сюди колос пшеничний, то ми побачимо і натяк на хліб та вино, яке преосутнюється в тіло і кров. Незабудки - символ простих людей. Словом, ці орнаменти можна читати, як розгорнуту книгу", - додав настоятель храму.

Рекомендований список літератури:

- 1. Антонович, Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво** / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Львів: Світ, 1993. – 272 с. – ISBN 5-11-000863-9.
- 2. Афанасьєв, В. А. Українське радянське мистецтво 1960-1980-х років.** – К. : Мистецтво, 1984. – 224 с.: Іл.
- 3. Безклубенко, С. Мистецтво: терміни та поняття:** Енциклопедичне видання у 2т. : Е. 2 (М-Я) / Сергій Безклубенко. – К. : ТОВ "Казка", 2010. – 256 с. : Іл. – ISBN 978-966-2241-16-7.
- 4. Біловицька, Н. Останнє китайське попередження:** [про проблему розвитку та збереження петриківського розпису в Україні] / Наталія Біловицька // Урядовий кур'єр. – 2012. – 17 жовт. – С. 8-9.
- 5. Гулей, Ольга Володимирівна. Декоративно-прикладне мистецтво** : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Гулей ; М-во освіти і науки України, Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. — 151 с. : іл.
- 6. Данченко, А. С. Народні майстри** / А. С. Данченко. – К.: Рад. школа, 1982. – 128 с. – (Серія "У світі прекрасного").
- 7. Декоративно-прикладне мистецтво, живопис ХІХ – ХХІ сторіччя** / [упоряд. каталогу: О. Коровин, Н. Басманова ; фотозйомка А. Грабовенко]. — К. : [б. в.], 2009. — 111 с. : іл.
- 8. Довгаль, С. Петриківському диву-кінець:** [фабрику знаменитого на весь світ розпису знищено] / С. Довгаль // Україна молода. – 2011. – 28 липня. – С. 2.
- 9. Кара-Васильєва, Т. Декоративне мистецтво України ХХ століття.** У п ошуках "великого стилю" / Т. Кара-Васильєва, З. Чугусова. – К.:Либідь, 2005. – 2008с. : іл. – ISBN 966-06-0402-5.
- 10. Кібець, І. Д.** Петриківський розпис [Текст]: альбом-каталог / І. Д. Кібець, В. Д. Шевченко; упоряд. О. О. Нечай, Дніпропетровська обласна державна адміністрація. – Д. : Ліра, 2006. – 32 с. :іл. – (Серія "Молода палітра").
- 11. Кириченко, М. А. Український народний декоративний розпис:** Навч. посібник / М. А. Кириченко. – К. : Знання-Прес, 2006. – 228 с. – ISBN 966-311-022-8.
- 12. Ковальчук, С. Петриківський розпис Марфи Тимченко:** [до 90-річчя від дня народження відомої художниці присвячено виставку її робіт] / С. Ковальчук // Урядовий кур'єр. – 2012. – 21 квітня. – С. 24.

- 13. Музей українського народного декоративного мистецтва** [альбом]. – 352с.: іл. – К., 2009. – ISBN 978-966-577-039-8.
- 14. Мистецтво другої половини XIX-XX століття:** в 6 т. – К., 1970. – Т. 4. – Кн. 2. – С. 297-311.
- 15. Мистецтво України:** біограф. довід. / Упоряд. : А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. – К. :Укр. енцикл., 1997. – 700с. – ISBN 5-88500-071-9.
- 16. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва /** Ред. кол. П. М. Жолтовський, Ю. П. Лащук, О. О. Чарновський. – Львів: Видавництво Львівського університету, 1969. – 192с. : іл.
- 17. Новий логотип Петриківського розпису унікальної культурної спадщини України /** Культура і життя. – 2013. – 15 лютого (№7). – С.7.
- 18. Онопа, А. Дитячий світ петриківського розпису :** [про відкриття виставки в Києві "Петриківський розпис: минуле в сучасному"] / А. Онопа // Культура і життя. – 2012. – 23 лист. (№47). – С. 9.
- 19. Петриківка = Petrykivka :** [Альб. репрод. із фондів Дніпропетр. худож. та іст. музеїв] / [Текст Тверської Л.В. ; Фото: О.Карпов та ін. ; Редкол.: Г.Ф. Губанова та ін.]. — [Д. : Дніпрокн., 2004]. — 213, [1] с. : іл.
- 20. Петриківський розпис у бібліотеці //** Культура і життя. – 2012. – 19 жовт. – С. 11.
- 21. Рижков, В. "Петриківка" й інтернет:** [про молодіжний конкурс, присвячений популяризації петриківського розпису на Дніпропетровщині] / В. Рижков // День. – 2013. – 5-6 квіт. – С. 14.
- 22. Рижков, В. Петриківка потрапила під різак:** [про знищення фабрики петриківського розпису] / В. Рижков // День. – 2011. - №132/133. – 29-30 лип. – С. 16.
- 23. Школа ремесел :** бісероплетіння, м'яка іграшка, мереживоплетіння коклюшками, петриківський розпис / упоряд. О. Колонькова. — К. : Шк. світ, 2008. — 110 с. : іл.

ПРИМІТКИ